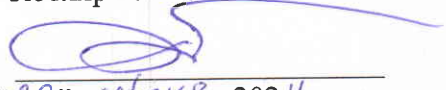

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра журналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
Котляр Ю. В.

“30” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ГРОМАДЯНСЬКА АКТИВНІСТЬ ТА ГРОМАДЯНСЬКА УЧАСТЬ»

(014) Середня освіта
Історія та громадянська освіта

Розробник

Завідувач кафедри розробника
Завідувач кафедри спеціальності
(014) Середня освіта (Історія та
громадянська освіта)

Гарант освітньої програми
спеціальності (014) Середня
освіта (Історія та громадянська
освіта)

Декан факультету політичних
наук

Т.в.о. директора ННІПО

Т.в.о. начальника НМВ

Шкірчак С. І.

Сидоренко Т. В.

Міронова І. С.

Підберезних І. Є.

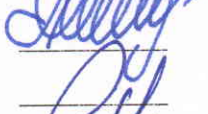
Хмель А. О.

Зуб К. М.

Шкірчак С.І.

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Назва дисципліни	Громадянська активність та громадянська участь	
Галузь знань	01 «Освіта/Педагогіка»	
Спеціальність	014 «Середня освіта».	
Предметна спеціальність	014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	
Освітня програма	Середня освіта (Історія та громадянська освіта. Правознавство)	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	вибіркова	
Курс навчання	5	
Навчальний рік	2024–2025 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
		15–16
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4,5 кредити / 135 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	–	6
	–	10
	–	119
Відсоток аудиторного навантаження	–	12%
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (за наявності)	–	–
Форма підсумкового контролю	–	Залік

Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Необхідність вивчення даного курсу обумовлена потребою підвищення загального рівня громадянської освіти та політико-правової культури громадян України. В умовах поступового переходу до демократії та розширення як практики участі громадян у суспільно-політичному житті взагалі, так і самого спектру форм такої участі зокрема, особливо важливо, щоб участь в громадському житті була свідомою, заснованою на власних та колективних інтересах. Цього важко досягти без спеціального вивчення політичного життя, його специфіки, закономірностей, які панують у ньому.

Мета дисципліни – формування у студентів необхідних знань, навичок та ставлень, пов'язаних з ефективною (поінформованою, компетентною) демократичною взаємодією громадян у суспільстві. Завдання (навчальні цілі) – надати студентам цілісну систему знань про історію та конституційні засади демократичного урядування, права людини, громадську участь; сформувати вміння знаходити та критично аналізувати інформацію, ефективно взаємодіяти з людьми різних поглядів та переконань; сформувати розуміння важливості громадської участі у демократичній державі; сформувати у студентів готовність долучатися до вирішення суспільних проблем та навчити використовувати для цього інструменти громадської участі, доступні в Україні.

2.2. Передумови для вивчення дисципліни

Матеріал курсу скомпонований таким чином, щоб ознайомити студентів з основними проблемами, з якими вони можуть зіткнутися як учасники політичного життя суспільства, але при цьому не перенавантажити їх, враховуючи специфіку спеціальності та органічно

пов'язати вивчення курсу з опануванням інших наук, що в тій чи іншій формі вивчають суспільство.

2. 3. Очікувані результати навчання

Студенти мають **знати** та розуміти що таке «конституціоналізм», «демократія», місце і роль влади та громадянина в умовах демократії, їхню взаємодію, права людини, механізми захисту прав людини і роль, яку відіграє громадянське суспільство у моніторингу діяльності уряду та співпраці з ним, а також яким чином воно допомагає громадянам індивідуально чи колективно досягати цілей.

Студенти мають **вміти** критично мислити та аналізувати інформацію, активно слухати, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення, а також досягати консенсусу та працювати спільно з іншими заради досягнення мети.

Студенти мають сформувати проактивне ставлення, засноване на демократичних цінностях, яке полягає у повазі до верховенства права, відчутті особистої та колективної громадянської відповідальності та спроможності реалізувати її шляхом громадської участі.

Вивчення предмету забезпечує реалізацію наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність вирішувати складні задачі, проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується комплексністю і невизначеністю педагогічних умов організації освітньо-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

ЗК3. Здатність планувати та управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати якість виконуваних робіт.

ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) та приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Здатність розробляти та презентувати освітні проекти, управляти ними та мотивувати виконавців на досягнення спільної мети.

ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати.

ЗК8. Письмове й усне професійне спілкування державною мовою, вміння використовувати знання другої (іноземної) мови для навчальної та наукової діяльності.

ЗК9. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності української та громадянської ідентичності, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина.

Компетентності спеціальності: фахові (ФК), предметні (ПК)

ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.

ФК2. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

ФК3. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ФК5. Здатність використовувати ефективні шляхи мотивації учнів до саморозвитку, спрямовувати їх на прогрес і формувати у них обґрунтовану позитивну самооцінку.

ФК7. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК8. Здатність працювати у міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти предметної області з європейськими та євроатлантичними інституціями.

ПК1. Знати закони наукового, соціального і професійного мислення, володіння комплексним, інтеграційним, історичним, динамічним, ситуаційним, системним підходами

до наукового аналізу, здатність практично послуговуватись методами історичного дослідження.

ПК2. Вміти визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, концепції для аналізу й пояснень історичних фактів, явищ, процесів, використовувати комплекс наукових дефініцій для вирішення науково-практичних завдань.

ПК3. Знати та розуміти наукові основи певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах.

ПК4. Оволодіння основними історичними концепціями, поняттями, судженнями; здатність критично оцінювати результати наукових досліджень, висувати гіпотези, вибудовувати моделі процесів і явищ української та всесвітньої історії.

ПК6. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

ПК7. Прагнення до саморозвитку та самовдосконалення у науково-педагогічній діяльності, обізнаність у власних силах, здатність до рефлексії та самоаналізу.

ПК8. Виявляти знання та розуміння наукових основ певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах та вміти моделювати їх у зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання.

ПК9. Здатність до соціальної комунікації; розуміння та сприйняття принципів толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки, здатність попереджувати та вирішувати конфлікти.

Програмні результати навчання:

загально-предметні (РН), фахові (ПРН)

РН1. *Демонструє* вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, історії, громадянської освіти, основ правознавства у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області.

РН2. *Демонструє* вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання тощо.

РН3. *Називає і описує* основні принципи, функції, сучасні форми та методи управління освітньої діяльності, *демонструє* вміння планувати й управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати її якість.

РН4. *Формулює* наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, *демонструє* навички їх критичного аналізу, *генерує* нові ідеї, *аргументує* можливі шляхи їх вирішення та критично оцінює їх спроможність.

РН5. *Описує* методику розробки освітніх проєктів, *пояснює* зміст та призначення їх етапів, *аналізує* спроможність управління процесом їх впровадження, *прогнозує* очікувані результати.

РН9. *Демонструє* уміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов освітнього процесу, потреб формування ключових компетентностей та інтегрованого навчання.

РН13. *Демонструє* здатність діяти автономно і в команді.

РН14. *Демонструє* дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її в учнів.

РН15. *Демонструє* знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній, громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

РН16. *Інтегрує* знання основ теорії держави і права, публічного, приватного права у професійну діяльність, *проєктує* знання з основ правознавства на історичні події, процеси та явища сьогодення.

ПРН1. Застосовувати наукову критику до аналізу поглядів дослідників минулого, робити власні узагальнення щодо теоретичного і методичного рівня наукових праць з історії.

ПРН3. Характеризувати існуючі парадигми історії української державності, її обумовленість та соціодинаміку на тлі світових державотворчих процесів.

ПРН4. Аналізувати правові та інституціональні виміри співробітництва України та ЄС, виявляти перспективи та наслідки сучасних інтеграційних процесів і місця в них України.

ПРН5. Орієнтуватися в міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, аналізувати суспільні явища й узагальнювати політичний досвід.

ПРН8. Критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток всіх учасників освітнього процесу, на прийняття рішень.

ПРН9. Використовувати безпечне освітнє електронне (цифрове) освітнє середовище для організації та управління освітнім процесом (у тому числі під час дистанційного навчання), організації групової взаємодії, зворотного зв'язку, спільного створення електронних (цифрових) освітніх ресурсів

ПРН10. Визначати оптимальні зміст і форми професійного розвитку, критерії результативності власного навчання, працювати над саморозвитком та самовдосконаленням, активно долучатися до діяльності професійних спільнот.

ПРН11. Застосовувати в педагогічній діяльності наукові методи пізнання, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати та інтерпретувати результати, створювати моделі та вивчати їхню дієвість.

ПРН12. Здатність до соціальної взаємодії, займати активну громадянську позицію та робити усвідомлений вибір в умовах сучасного політичного плюралізму.

ПРН13. Здатність до практичного застосування нових ідей, пропозицій, освітніх практик з метою цілеспрямованого вдосконалення, безперервного і самоорганізованого навчання.

ПРН14. Здатність до співпраці та інтеграції в прагненні до мети спільно з іншими людьми, відомствами, організаціями, активної участі у командній роботі, безвідносно до фонових знань та бачень визначених завдань.

ПРН15. Здатність працювати результативно в групах, щоб локалізувати, отримати та опрацювати дані для вирішення завдання дослідження та брати відповідальність за організацію періодів роботи.

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

3.1 Заочна форма навчання

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
1.	Вступ до дисципліни «Громадянська активність та громадянська участь». Основи суспільної комунікації та права людини	2	2	29
2.	Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні	2	2	30
3.	Громадянське суспільство й демократія	2	2	30
4.	Громадянська участь	2	4	30
Всього за курсом		8	10	119

Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

4.1.1. План лекцій для заочної форми навчання

№ лекції	Тема лекції	Ключові питання, які розглядаються
Лекція 1	Вступ до дисципліни «Громадянська активність та	1. Структурні характеристики сучасного суспільства. 2. Суспільні відносини та колективні потреби та інтереси.

	громадянська участь». Основи суспільної комунікації та права людини	3. Соціальні норми. 4. Основи концепції прав людини: Історія ідеї прав людини. Ознаки прав людини. Види прав людини та їх значення. 5. Покоління прав людини. 6. Міжнародні конвенції та пакти про права людини. 7. Зобов'язання держави у сфері прав людини: Міжнародні стандарти та повага до прав людини. Обмеження прав людини, їх захист та забезпечення.
Лекція 2	Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні	1. Конституції та держава. 2. Україна й конституціоналізм. 3. Адміністративно-територіальний поділ і система державного врядування в Україні. 4. Механізми демократії в державному врядуванні. 5. Вибори та політичні партії.
Лекція 3	Громадянське суспільство й демократія	1. Визначення громадянського суспільства. Огляд історії формування ідеї громадянського суспільства в Європі. 2. Демократичні функції громадянського суспільства. 3. Сила громадянського суспільства в демократичних реформах у країнах Східної Європи. 4. Соціальний капітал: значення та функції. 5. Виклики, пов'язані з громадянським суспільством. 6. Україна й громадянське суспільство.
Лекція 4	Громадянська участь	1. Громадянство й демократія. Методи громадянської участі. 2. Інформовані громадяни. Медіаграмотність. 3. Чинники, що впливають на участь громадян у демократичних процесах. 4. Громадянська участь в Україні.

4.2. План семінарських занять

4.2.1. План семінарських занять для заочної форми навчання

№ семінару	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	Вступ до дисципліни «Громадянська активність та громадянська участь». Основи суспільної комунікації та права людини	1. Структурні характеристики сучасного суспільства. 2. Суспільні відносини та колективні потреби та інтереси. 3. Соціальні норми. 4. Основи концепції прав людини: Історія ідеї прав людини. Ознаки прав людини. Види прав людини та їх значення. 5. Покоління прав людини. 6. Міжнародні конвенції та пакти про права людини. 7. Зобов'язання держави у сфері прав людини: Міжнародні стандарти та повага до прав людини. Обмеження прав людини, їх захист та забезпечення.
Семінар 2	Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні	1. Конституції та держава. 2. Україна й конституціоналізм. 3. Адміністративно-територіальний поділ і система державного врядування в Україні.

		4. Механізми демократії в державному врядуванні. 5. Вибори та політичні партії.
Семінар 3	Громадянське суспільство й демократія	1. Визначення громадянського суспільства. Огляд історії формування ідеї громадянського суспільства в Європі. 2. Демократичні функції громадянського суспільства. 3. Сила громадянського суспільства в демократичних реформах у країнах Східної Європи. 4. Соціальний капітал: значення та функції. 5. Виклики, пов'язані з громадянським суспільством. 6. Україна й громадянське суспільство.
Семінар 4	Громадянська участь	1. Громадянство й демократія. Методи громадянської участі. 2. Інформовані громадяни. Медіаграмотність. 3. Чинники, що впливають на участь громадян у демократичних процесах. 4. Громадянська участь в Україні. 5. Підсумкове тестування.

4.3. Завдання для самостійної роботи

4.3.1. Підготовка до семінарських занять та до виконання вправ та ситуаційних задач

Семінарське заняття представляє собою дискусію з попередньо визначених тем. Студенти самостійно готують есе, виконують вправи та ситуаційні задачі.

Завданнями семінарських занять є поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях; заохочення студентів до аналізу політичних подій, активної творчої роботи зі самостійного опрацювання рекомендованої літератури та матеріалів; вироблення у студентів умінь використовувати теоретичні політичні знання в практичній діяльності.

Детальний перелік тем есе та методичні рекомендації до виконання вправ та ситуаційних задач в межах семінарських занять розміщено на сторінці дисципліни на платформі MOODLE: <https://moodle3.chmnu.edu.ua/>

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Ноутбук з підключенням до мережі Інтернет та проектор.

Розділ 5. Підсумковий контроль

5.1. Приклад тестових питань для підсумкової контрольної роботи з дисципліни*:

1. Відповідно до філософії природного права, головною метою держави є:

- А) Створення демократії
- Б) Захист індивідуальних прав
- В) Створення системи поділу влади
- Г) Захист прав правлячого класу

2. Яке з наведених нижче тверджень відображає принцип прозорості влади?

- А) Проведення періодичних виборів за багатопартійної політичної системи
- Б) Механізми, що забезпечують захист прав всіх громадян, навіть представників меншин
- В) Механізми, що дозволяють громадянам отримувати інформацію про процеси прийняття та реалізації рішень органами влади

Г) Механізми, що дозволяють громадянам висловлювати свою точку зору

3. Хто, відповідно до Конституції України, є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні?

- А) Політична партія, яка отримала більшість місць у парламенті через процедуру демократичних виборів
- Б) Президент України
- В) Судді Конституційного Суду України
- Г) Народ України

4. У більшості демократичних країн світу використовується система «конституціоналізму». Це означає, що

- А) Голос більшості завжди відображений у законах

Б) Органи влади обмежені лімітами та повноваженнями, визначеними у конституції

В) Тільки публічні службовці можуть вносити зміни до конституції

Г) Органи влади не зловживатимуть своїми повноваженнями

5. Поділ влади важливий для того, щоб:

- А) Законодавча гілка влади мала достатньо повноважень для виконання своїх обов'язків
- Б) Дозволити більшій кількості людей займати публічні посади
- В) Запобігти зловживанню владою
- Г) Забезпечити верховенство права

***Замість проходження підсумкових тестів можна пройти курс на платформі Prometheus і завантажити сертифікат.**

Перелік пропонованих для проходження курсів:

- [Стандарти належного врядування для організацій громадянського суспільства](#)
- [Гості чи сусіди: як згуртувати громаду для соціальних змін](#)
- [Ефективна взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю](#)
- [Суспільні зміни через громадську діяльність](#)
- [Небайдужі: базові емоційні потреби та соціальна взаємодія](#)
- [Громадська та політична участь: базовий курс](#)
- [Громадський активізм: без пошкоджень та проваджень](#)

5.2. Питання для підготовки до заліку:

1. Соціальна структура суспільства.
2. Суспільні відносини та колективні потреби та інтереси.
3. Соціальні норми.
4. Формування держави та політичних відносин
5. Функції держави
6. Принципи демократії
7. Сучасна демократія
8. Що таке права людини?
9. Еволюція прав людини
10. Створення Організації Об'єднаних Націй
11. Загальна декларація прав людини
12. Негативні та позитивні права
13. Розвиток уявлень про права людини в Україні
14. Права людини в період до здобуття незалежності
15. Права людини в період після здобуття незалежності
16. Захист прав людини під час війни
17. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
18. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок
19. Конвенція про права дитини
20. Рамкова конвенція про захист національних меншин

21. Конвенція про права осіб з інвалідністю
22. Механізми захисту прав людини
23. Європейський суд з прав людини
24. Механізми захисту прав людини, що діють в Україні
25. Розуміння поняття «конституціоналізм»
26. Виклики для конституційних демократій
27. Україна й конституціоналізм
28. Адміністративно-територіальний поділ України
29. Система державного врядування в Україні
30. Механізми демократії в державному врядуванні
31. Вибори та виборчі системи
32. Роль виборів у демократії
33. Політичні партії та партійні системи
34. Політичні партії та формування партійної системи в Україні
35. Ключові характеристики громадянського суспільства
36. Умови для процвітання громадянського суспільства
37. Свобода об'єднань і свобода вираження поглядів
38. Делегування соціальних обов'язків і децентралізація влади
39. Демократичні функції громадянського суспільства
40. Соціальний капітал: значення та функції
41. Виклики, пов'язані з громадянським суспільством, зумовлені діяльністю громадянського суспільства
42. Виклики, пов'язані з громадянським суспільством, що постають перед органами влади
43. Виклики, пов'язані з громадянським суспільством, зумовлені діяльністю органів влади
44. Громадянське суспільство в незалежній Україні
45. Вплив організацій громадянського суспільства на органи влади
46. Виклики для громадянського суспільства
47. Поняття громадянства . Обов'язки громадян у демократичному суспільстві
48. Методи громадянської участі
49. Участь в виборах як методи громадянської участі
50. Безпосередні звернення та комунікація з органами влади як методи громадянської участі
51. Участь в організаціях як методи громадянської участі
52. Моніторинг діяльності органів влади та посадових осіб як методи громадянської участі
53. Одержання інформації та моніторинг поточних подій як методи громадянської участі
54. Підтримка політичних дій як методи громадянської участі
55. Волонтерські послуги або діяльність як методи громадянської участі
56. Проведення інформаційної кампанії як методи громадянської участі
57. Чинники, що впливають на участь громадян у демократичних процесах
58. Типи громадян за характером політичної участі
59. Громадянська участь в Україні
60. Громадянська дія на місцевому рівні

5.3. Зразок «нульового» варіанту іспитового/залікового білету

ЗАЛКОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – магістр

Галузь знань: 01 «Освіта/Педагогіка»

Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

ГРОМАДЯНСЬКА АКТИВНІСТЬ ТА ГРОМАДЯНСЬКА УЧАСТЬ

Варіант №0

1. Суспільні відносини та колективні потреби та інтереси (15 балів).
2. Громадянська участь в Україні (15 балів).

Затверджено на засіданні кафедри журналістики.

Протокол №__ від «__» 20__ року.

Завідувач кафедри
Екзаменатор

Т. В. Сидоренко
С. І. Шкірчак

Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

6.1. Система оцінювання роботи студентів

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань студентів на заліку згідно розкладу сесії. У відповідності до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів при вивченні дисципліни застосовується наступна система оцінювання роботи студентів.

6.1.1. Заочна форма навчання

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1	Опитування на групових заняттях (передбачено не більше 4 відповідей)	4 x 5 = 20	Іспитово-установча сесія
2	Виконання вправ та ситуаційних задач (передбачена участь у виконанні 4 вправ / ситуаційних задач)	4 x 5 = 20	Іспитово-установча сесія
3	Підготовка есе	10	Іспитово-установча сесія
3	Підсумкова контрольна робота (тестування)	20	Останній семінар
5	Залік	30	Іспитово-установча сесія
6	Всього	100	

6.2. Критерії оцінювання

6.2.1. Опитування на групових заняттях / виконання вправ та ситуаційних задач. Максимальна оцінка – 5 балів. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;

- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 2-3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

6.2.2. Підготовка есе. Максимальна оцінка – 5 балів, при цьому враховується:

- повнота відповідей на питання для роздумів, які мають бути висвітленні в есе (50% оцінки);
- аргументованість позиції автора щодо теми есе та наявність посилань на джерела інформації за необхідності (50% оцінки);

6.2.3. Підсумкова контрольна робота (тестові завдання).

Критеріями оцінювання виступають: правильна відповідь на одне тестове питання 0,5 бала (0,5x40=20).

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні джерела

1. Козаченко А. І. Історія розвитку конституціоналізму в Україні: Навч. посібник. – Полтава: “Астра”, 2020. – 217 с.
2. Права людини і місцева демократія / Упорядники: Буров С., Величко Н., Єлігулашвілі М., Жигалдо В., Ковшун Л., Левченко О. – 2017. – 92 с.
3. Демократія : від теорії до практики / [Г. Берроуз, І. Совсун, С. Буров та ін.]. – Київ, 2018. – 285 с. (<https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/04/Demokratiya-vid-teoriyi-do-praktyky-Pidruchnyk-kursu.pdf>)
4. Демократія : від теорії до практики. Посібник для студентів / [Г. Берроуз]. – Київ, 2018. – 64 с.
5. КОМПАС. Посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Друге видання, переглянуте у 2020 році, оновлене у 2023 році (<https://rm.coe.int/compass-2024-ukr/1680afc555>).
6. Основи демократії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. Антоніни Колодій. – К.: Ай-Бі, 2002. – 684 с.; 2004. – 667 с.

7.2. Додаткові джерела

1. Актуальні питання суспільних трансформацій в Україні: безпековий та євроінтеграційний виміри : колект. моногр. / під заг. ред. Ю. В. Палагнюк, С. І. Шкірчака. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2018. – 300 с.
2. Бабкіна О. В. Політологія: Посібник для студ. вузів / О.В. Бабкіна (ред.), В.П. Горбатенко (ред.). – К. : Видавничий центр "Академія", 2000. – 366с. – (Гаудеамус).
3. Гелей С.Д., Політологія: навч. посіб. – 7-ме вид., перероб. і доп. / С.Д. Гелей, С.М. Рутар. – К. : Знання, 2008. – 415 с. – Бібліогр.: с. 414-415.
4. Головатий, М. Ф. Демократія: історія, теорія, практика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та аспірантів-політологів / М. Ф. Головатий. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 230 с.

5. Гончаренко О. М. Права людини в Україні: навч. посіб. - К. : Знання, 2008. - 207с.
6. Дзюбо І.С., Політологія у схемах, таблицях, визначеннях: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Європейський ун-т / І.С. Дзюбо (заг.ред.). - 3.вид., доопр. і доп. - К. : Видавництво Європейського університету, 2002. - 178 с. : рис. - Бібліогр.: с. 170-177.
7. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів]/М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. — Харків: Право, 2010. — 584с.
8. Електронна демократія : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловійов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. - К. : НАДУ, 2015 - 66 с.
9. Кирилюк Ф. М. Політологія: історія та методологія: Підручник для студ. вищих навч. закл. / Ф.М. Кирилюк (заг.ред.). - К. : Здоров'я, 2000. - 630с. : іл. - Бібліогр.: с. 624-629.
10. Колодій А. Розвиток громадянського суспільства [Електронний ресурс] / А. Ф. Колодій // Думки з приводу. Авторський проект Антоніни Колодій. - Режим доступу: http://political-studies.com/?page_id=178.
11. Мартинюк Р. С. Теорія прав людини. Навчальний посібник. - Острог: Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2009. - 218 с.
12. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації / За наук. ред. д-ра політ. н. Хоми Н. М. [В. М. Денисенко, О. М. Сорба, Л. Я. Угрин та ін.]. - Львів : «Новий Світ - 2000», 2014. - 779 с.
13. Сазонов М.І. Політологія: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Харківський держ. ун-т / М.І. Сазонов (упоряд. та ред.). - Х. : Фоліо, 1998. - 735с.
14. Шкірчак С. І. Реформування інституту установчої влади в Україні: проблеми і перспективи // Наукові праці: Науково-методичний журнал. - Т. 122. Вип. 109. Політологія. - Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. - С. 93-96.
15. Шкірчак С. І. Політична участь молоді в сучасній Україні: між готовністю до революції та пасивністю на виборах // Ольвійський форум - 2019 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : XIII міжнар. наук. конф. м. Миколаїв : програма та тези : міжнар. наук.-практ. конф. 5 червня 2019 р., «Залучення патріотично активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України» / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили. - Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. - С. 93-94.
16. Шкірчак С. І. До питання деструктивного впливу інститутів громадянського суспільства на трансформаційні процеси у державі // Ольвійський форум - 2021 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : XV Міжнар. наук. конф., м. Миколаїв : програма та тези : III Міжнар. наук.-практ. конф. 10 червня 2021 р., «Залучення патріотично активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України» / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили. - Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. - С. 48-51.
17. Шкірчак С. І. Політизація інститутів громадянського суспільства як виклик для демократії // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-політичні трансформації в епоху глобалізації: від конфлікту до консенсусу» / За ред. О. В. Віннічук, Т. В. Сулятицька. Кам'янець-Подільський : ФОП Буйницький О. А., 2021. - С. 16-19.
18. Шкірчак С. І. Щодо особливостей прийняття управлінських рішень в інституціях громадянського суспільства: принцип колегіальності й теорія виборчих систем // Ольвійський форум-2022 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі. Політична наука в Україні та зарубіжжі : XVI Міжнар. наук. конф. 23-26 черв. 2022 р., м. Миколаїв : тези / М-во освіти і науки України ; Нац. акад. наук України ; Півд. наук. центр НАН та МОН України ; ЧНУ ім. Петра Могили ; Первинна профспілк. орг. ЧНУ ім. Петра Могили ; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАНУ ; Держ. архів Миколаївської обл. ; ДУ «Нац. наук. центр радіаційної медицини НАМН України» ; Держ. аграрний ун-т Молдови (Кишинів) ; Ун-т гуманітарних та природн. наук ім. Яна Длугоша (Польща) ; Ун-т ім. Адама Міцкевича (Польща) ; Leipzig University of Applied

Sciences (Німеччина) ; Ca` Foscari University, Venice (Італія). – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2022. – С. 47–48.

19. Шкірчак С. І. Громадянське суспільство та горизонтальні соціальні комунікації в умовах невизначеності // Могилянські читання – 2024 : досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні : глобальний, національний та регіональний аспекти. Соціальні науки та журналістика : XXVII Всеукр. наук.-практ. конф. : 6–10 листоп. 2024 р., м. Миколаїв : тези / М-во освіти і науки України ; ЧНУ ім. Петра Могили ; ДНУ «Ін-т модернізації змісту освіти» ; Півд. наук. центр НАН та МОН України ; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; Первинна профспілкова орг. ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. – С. 88–91.